

Manifest Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej - Tekst polski

Do ludu polskiego! Robotnicy, włościanie i żołnierze polscy! Nad skrwawioną i umęczoną ludzkością wschodzi zorza pokoju i wolności. W gruzy walą się rządy kapitalistów, fabrykantów i obszarników – rządy militarnego ucisku i społecznego wyzysku mas pracujących. Wszędzie lud pracujący dochodzi do władzy. I nie zaświta lepsza dola nad narodem polskim, jeżeli rdzeń i olbrzymia jego większość – lud pracujący, nie ujmie w swoje ręce budowy podwalin naszego życia społecznego i państwowego. Nie może losem narodu polskiego nadal kierować Rada Regencyjna, przez obce i wrogie czynniki nam narzucona, która swoją ugodową i reakcyjną polityką, oddającą jednocześnie niemal dyktatorską władzę w ręce austriackiego żołdaka, Rozwadowskiego¹, pcha naród polski ku przepaści. Ludu polski! Polski chłopie i robotniku! Jeżeli chcesz zająć należne ci miejsce w rodzinie wolnych narodów, jeżeli chcesz sam być gospodarzem na swojej własnej ziemi, to musisz w swoje ręce ująć władzę w Polsce, musisz sam budować gmachy niepodległej i zjednoczonej Ludowej Rzeczypospolitej Polskiej. W przekonaniu, iż sprostasz temu wielkiemu a świętemu zadaniu, z polecenia ludowych i socjalistycznych stronnictw byłego Królestwa i Galicji ogłaszamy się za Tymczasowy Rząd Ludowy Polski i do chwili zwołania Sejmu ustawodawczego² władzę całkowicie i niepodzielnie obejmujemy, ślubując sprawować ją sprawiedliwie ku dobru i pożytkowi ludu i państwa polskiego, nie cofając się jednak przed surową i bezwzględną karą wobec tych, którzy nie zechcą uznać w Polsce władzy demokracji polskiej. Jako Tymczasowy Rząd Ludowy Polski postanawiamy i ogłaszamy poniższe prawa obowiązujące cały naród polski od chwili wydania niniejszego dekretu:

¹ Gen. Tadeusz Rozwadowski (1866-1928) – powołany przez Radę Regencyjną na stanowisko szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego rozpoczął organizowanie centralnych instytucji wojskowych. W 1918 roku, z powodu konfliktu z Józefem Piłsudskim, odnośnie tworzenia armii podał się do dymisji. Zasłużył się w walkach o Lwów w czasie wojny polsko-bolszewickiej (1919-1921). Dowodził obroną Warszawy podczas zamachu majowego (1926).

² Sejm Ustawodawczy – jednoizbowy parlament Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonujący od lutego 1919 r. do listopada 1922 r. Jego głównym zadaniem było przygotowanie podstaw prawnych dla powstającego państwa, przede wszystkim – konstytucji. Uległ rozwiązaniu po przeprowadzeniu wyborów parlamentarnych według zasad określonych w konstytucji z 1921 r. Wówczas prace rozpoczął Sejm Rzeczypospolitej Polskiej pierwszej kadencji.

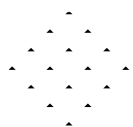

- 1) Państwo polskie, obejmujące sobą wszystkie ziemie zamieszkałe przez lud polski z własnym wybrzeżem morskim, stanowić ma po wszystkie czasy Polską Republikę Ludową, której pierwszego prezydenta obierze Sejm ustawodawczy.
- 2) Rada Regencyjna, działająca na szkodę narodu polskiego, z dniem dzisiejszym z woli ludu polskiego przestaje istnieć. W razie gdyby Rada Regencyjna oraz rząd przez nią stworzony tej woli ludu polskiego nie chciały się poddać, ogłoszone będą za wyjęte spod prawa. Ściganie, ujęcie i oddanie ich w ręce naszych władz wykonawczych będzie obowiązkiem każdego obywatela państwa polskiego. 3) Istniejącemu obecnie w Warszawie prowizorycznemu rządowi¹ urzędniczemu rozkazujemy niniejszym natychmiast podporządkować się nam i sprawować swe funkcje aż do chwili otrzymania od nas bliższych instrukcji, w przeciwnym razie będą postawieni w stan oskarżenia przed trybunałem ludowym, którego skład i kompetencje będą niebawem ogłoszone.
- 4) Sejm ustawodawczy zwołany będzie przez nas jeszcze w roku bieżącym na podstawie powszechnego bez różnicy płci, równego, bezpośredniego, tajnego i proporcjonalnego głosowania. Ordynacja wyborcza będzie ogłoszona w ciągu najbliższych kilku dni. Czynne i bierne prawo wyborcze będzie przysługiwało każdemu obywatelowi i obywatelce mającym 21 lat skończonych.

¹ 25 października 1918 roku Rada Regencyjna powołała rząd Józefa Świeżyńskiego, który 3 listopada, po próbie przeprowadzenia zamachu stanu, został zastąpiony prowizorium rządowym Władysława Wróblewskiego.

- 5) Z dniem dzisiejszym ogłaszamy w Polsce całkowite polityczne i obywatelskie równouprawnienie wszystkich obywateli bez różnicy pochodzenia, wiary i narodowości, wolność sumienia, druku, słowa, zgromadzeń, pochodów, zrzeseń, związków zawodowych i strajków.
- 6) Wszystkie w Polsce donacje i majoraty ogłaszamy niniejszym za własność państwową, dla przeciwdziałania spekulacji ziemią będą wydane osobne przepisy.
- 7) Wszystkie lasy, zarówno prywatne, jak i dawne rządowe, ogłaszamy za własność państwową, sprzedaż i wyrąbywanie lasów bez specjalnego pozwolenia od chwili ogłoszenia niniejszego dekretu jest wzbroniona.
- 8) W przemyśle, rzemiosłach i handlu wprowadzamy niniejszym ośmiogodzinny dzień roboczy.
- 9) Po ukonstytuowaniu się ostatecznym przystąpimy natychmiast do reorganizacji na zasadach szczerze demokratycznych rad gminnych, sejmików powiatowych i samorządów miejskich, jak również do organizowania po miastach i wsiach milicji ludowych, które by zapewniły ludności ład i bezpieczeństwo, a posłuch i wykonanie zarządzeń naszych organów wykonawczych i należyte postawienie sprawy aprowizacji ludności. Zapewnienie jej niezbędnych, po taniej cenie, artykułów spożywczych uważamy za jeden z pierwszych naszych obowiązków. W tępieniu zbrodniczej spekulacji i ukrywaniu zapasów i w ułatwianiu dostarczania żywności oprzemy się na organizacjach samorządowych i społecznych.

Na Sejm ustawodawczy wniesiemy projekty następujących reform społecznych:

- a) przymusowe wywłaszczenie i zniesienie wielkiej i średniej własności ziemskiej i oddanie jej w ręce ludu pracującego pod kontrolą państwową;
- b) upaństwowienie kopalń, salin, przemysłu naftowego i dróg komunikacyjnych oraz innych działów przemysłu, gdzie się to da od razu uczynić;
- c) udział robotników w administracji tych zakładów przemysłowych, które nie zostaną od razu upaństwowione;
- d) prawo o ochronie pracy, ubezpieczeniu od bezrobocia, chorób i na starość;
- e) konfiskaty kapitałów powstałych w czasie wojny ze zbrodniczej spekulacji artykułami pierwszej potrzeby i dostaw do wojska;
- f) wprowadzenie powszechnego, obowiązkowego i bezpłatnego świeckiego nauczania szkolnego. Polaków zamieszkałych na ziemiach byłego Księstwa Litewskiego wzywamy, aby w braterskiej zgodzie z narodami litewskim i białoruskim dążyli do odbudowania państwa litewskiego w dawnych jego historycznych granicach. Polaków zaś ze wschodniej Galicji i na Ukrainie do pokojowego załatwienia kwestii spornych z narodem ukraińskim¹, aż do ostatecznego ich uregulowania przez miarodajne czynniki obu narodów.

¹ Od 1 listopada 1918 roku toczyły się walki polsko-ukraińskie o Lwów.

Ludu polski! Te reformy polityczne i społeczne, które pragniemy w życie wcielić, są najniezbędniejsze. Bez urzeczywistnienia ich Polska nigdy nie dźwignie się z dzisiejszej nędzy, bezwładu i upokorzenia. Urzeczywistnieniu tych reform na obszarze całej Polski stoi na przeszkodzie to, iż część jej jeszcze znajduje się w posiadaniu rabujących ją i niszczących wojsk niemieckich¹. Dlatego też nie mamy w swym składzie przedstawicieli Ludu z Poznańskiego, dlatego też chwilowo nie urzędujemy w Warszawie – stolicy Polski. Wierzimy, iż lud niemiecki, który z takim trudem dochodzi u siebie w domu do władzy, rozkaże swym wojskom bezzwłocznie opuścić wszystkie ziemie polskie, odda nam naszych najlepszych obywateli z Piłsudskim na czele, jak również jeńców wojennych i robotników więzionych dotychczas w Niemczech. Ale gdyby wojska niemieckie nie ustąpiły dobrowolnie z całej ziemi polskiej, to wezwiemy cię, Ludu polski, abyś z bronią w ręku szedł ją uwalniać od niemieckiego najazdu, jednoczyć w całość państwową. Dlatego też organizowanie regularnej armii ludowej uważamy za jedno z najważniejszych i najpilniejszych naszych zadań. Wierzimy, że młodzież wiejska i robotnicza z radością stanie w szeregach rewolucyjnej armii polskiej, z Ludu wyszłej, politycznych i społecznych praw Ludu pracującego broniącej, Rządowi ludowemu wiernie i całkowicie oddanej, jedynie jego rozkazom podległej.

Tworzenie tej armii wobec nieobecności Józefa Piłsudskiego, powierzamy jego zastępcy pułkownikowi I Brygady Legionów Polskich Edwardowi Rydzowi-Śmigłemu².

¹ Wojska niemieckie wycofały się z Warszawy po podpisaniu 11 listopada 1918 roku kończącego I wojnę światową zawieszenia broni między Niemcami a państwami koalicji.

² Edward Rydz-Śmigły (1886-1941) – bliski współpracownik Józefa Piłsudskiego, walczył w Legionach Polskich, kierował Polską Organizacją Wojskową po uwięzieniu Piłsudskiego (1917). Pełnił funkcję ministra spraw wojskowych w Tymczasowym Rządzie Ludowym Republiki Polskiej. Po śmierci Piłsudskiego objął stanowisko Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych (1935) i został mianowany marszałkiem Polski.

Ludu polski! Wybiła godzina twego czynu. Weź wielkie dzieło wyzwolenia twej ziemi, przesiąkniętej potem i krwią twych ojców i praojców w swe spracowane, mocne dłonie i przekaz następnym pokoleniom wielką i wolną, zjednoczoną Ojczyznę. Stań, jak jeden mąż, do czynu, nie poskąp wielkiemu dziełu wyzwolenia Polski i pracującego w niej człowieka ani mienia, ani ofiar, ani życia.

Was – bratnie narody litewski, białoruski, ukraiński, czeski i słowacki – wzywamy do zgodnego z nami współżycia i wzajemnego wspierania się w wielkim dziele tworzenia związku wolnych i równych narodów.

Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej: Tomasz Arciszewski¹, Ignacy Daszyński², Medard Downarowicz, Gabriel Dubiel, Marian Malinowski, Jędrzej Moraczewski³, Tomasz Nocznicki, Juliusz Poniatowski, Edward Rydz-Śmigły, Wacław Sieroszewski, Błażej Stolarski, Stanisław Thugutt, Bronisław Ziemięcki.

Lublin–Kraków, dnia 7 listopada 1918.

Jędrzej Moraczewski, Przewrót w Polsce, wstęp i opracowanie T. Nałęcz, Warszawa 2015, s. 155–157.

¹ Tomasz Stefan Arciszewski (1877–1955) – premier Rządu RP na Uchodźstwie (29 listopada 1944 – 1947), następca Stanisława Mikołajczyka.

² Ignacy Daszyński (1866–1936) – związany z Polską Partią Socjalistyczną, stanął na czele Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej, który złożył dymisję po powrocie Józefa Piłsudskiego z więzienia w Magdeburgu (12 listopada 1918). 14 listopada 1918 roku Piłsudski powierzył Daszyńskiemu misję sformowania rządu. W związku z nieudaną próbą budowy koalicyjnego gabinetu, kilka dni później Daszyński ustąpił na rzecz Jędrzeja Moraczewskiego. Poparł Józefa Piłsudskiego podczas zamachu majowego (1926), jednakże z czasem stanął w opozycji do jego sanacyjnych rządów. W latach 1928 – 1930 pełnił funkcję Marszałka Sejmu.

³ Jędrzej Moraczewski (1870–1944) – członek Legionów Polskich, jeden z przywódców Polskiej Organizacji Wojskowej, związany z Polską Partią Socjalistyczną. Pełnił funkcję ministra poczty i komunikacji w rządzie swojego poprzednika Ignacego Daszyńskiego. Stanął na czele Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej, utworzonego przez Józefa Piłsudskiego (18 listopada 1918). W kolejnych latach piastował urząd ministra robót publicznych (1925–1929).